

'Werk vinden over de grens is een illusie'

JOHN GEIJP

GRONINGEN Er is geen enkel bewijs dat de werkloosheid in de Nederlandse grensregio's kan worden opgelost door werkzoekenden aan een baan in Duitsland of België te helpen.

Dat stelt onderzoeker Arjen Edzes van de Rijksuniversiteit Groningen. „Er is helemaal geen beeld van het soort vacatures over de grens en de competenties van de Nederlandse werkzoekenden. Je weet dus helemaal niet of er een match is.”

Hij is dan ook kritisch over het project dat minister Asscher van Sociale Zaken en Werkgelegenheid bekendmaakte om 800 werkzoekenden uit de grensregio's, onder wie 400 noorderlingen, naar een baan in Duitsland of België te begeleiden. Daarvoor is bijna tien miljoen euro beschikbaar.

Edzes: „Het is positief dat er een poging wordt gedaan om alle projecten rond het grenspendelen te stroomlijnen, maar ik ben niet gerust op de uitkomst.”

Met collegawetenschappers Viktor Venhorst en professor Jouke van Dijk constateert Edzes dat er in Nederland allerlei initiatieven zijn om

Duitse en Belgische vacatures te laten vervullen door Nederlandse werkzoekenden, omdat in beide landen de werkloosheid lager is. Ze concluderen na onderzoek dat al die pogingen eerder stoelen op „een romantische gedachte” dat je zo een deel van de werkloosheid kunt oplossen, dan op steekhoudend onderzoek.

Bovendien worden de drempels om over de grens te gaan werken onderschat, stelt hij. Het loon, het belastingregime, de sociale zekerheid, de zorg en kinderopvang pakken in Duitsland doorgaans minder uit dan in Nederland. Daarbij kan de erkenning van diploma's problemen geven. De andere taal en cultuur spelen de Nederlander ook parten, aldus de onderzoeker.

Edzes vindt het aannemelijk dat het type werkzoekenden en moeilijk vervulbare vacatures in beide landen voor een groot deel gelijksoortig zijn. „In Nederland is er vraag naar goede ICT'ers, mensen voor de bouw en de metaal. Maar dat geldt ook voor Duitsland.”

De werkzoekenden zijn aan beide kanten van de grens laagopgeleiden, zegt Edzes. „Die komen overal moeilijk aan het werk.”

pagina 29

ACHTERGROND

Export van werkloosheid

Nieuw project: werkzoekenden uit de Nederlandse grensregio's moeten aan de slag in Duitsland of België. Wetenschappers hebben ernstige twijfels over de kans op succes.

JOHN GEIJP

De vele vacatures in de Duitse grensregio zijn een wenkend perspectief voor de Groningse en Drentse werkzoekenden. Maar hoe reëel is de mogelijkheid dat de oosterburen werkelijk een baan voor hen in petto hebben? En hoe aantrekkelijk is het om in Duitse dienst een boterham te verdienen?

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid nam deze week het voortouw bij een project dat vierhonderd noorderlingen en vierhonderd werkzoekenden in Zuid-Nederland aan een baan over de grens moet helpen. Het is niet de eerste poging om Nederlandse werklozen aan werk te helpen over de grens, wel de grootste.

Wetenschapper Arjen Edzes deed met collega's Viktor Venhorst en hoogleraar Jouke van Dijk van de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek naar die projecten. Hun conclusie: de initiatiefnemers laten zich leiden door romantiek. Er is geen enkel onderzoek gedaan naar de vraag of de Nederlandse werkzoekenden de juiste kwaliteiten hebben voor het vervullen van de Duitse vacatures.

Edzes: „Er is een enorme hectiek rond dat thema. Grensgemeenten lijken kansen te ruiken om een deel van de werkloosheid te exporteren. Maar er zit helemaal geen wederkerigheid in het verhaal. Het is een Nederlandse discussie, die in Duitsland en België niet leeft. Die moeten er wel een belang in zien om er aan mee te werken.”

Zijn eerste bedenking bij de acties pro grenspendel: hoe lang blijft de werkloosheid in Duitsland zo veel lager? Edzes: „Feit is dat er over de grens meer vacatures zijn, maar is dat structureel of tijdelijk? Tussen 2002 en 2008 was de situatie net andersom. Wil je nu iets met dat verschil, dan moet je van alles in kaart brengen: wat voor vacatures zijn er, wat zijn de competenties van de werkzoekenden, wat zijn de knelpunten als je die bij elkaar wilt brengen, hoe kun je die wegnemen.”

Volgens Edzes is het aannemelijk dat het type werkzoekenden en moeilijk vervulbare vacatures in beide landen veelal overeenkomen. „In Nederland is er vraag naar goede ICT'ers, mensen voor de bouw en de metaal. Maar dat geldt ook voor Duitsland.”

Aan beide kanten van de grens

Arjen Edzes: „Laag opgeleiden komen overal moeilijk aan het werk.” FOTO GEERT-JOB SEVINK

10 miljoen euro

Een brede coalitie kondigde deze week een project aan om achthonderd werkzoekenden uit de Nederlandse grensregio's naar een baan over de grens te begeleiden. De helft daarvan betreft Groningers en Drenten die in Duitsland aan de slag zouden moeten gaan. Eenzelfde aantal werkzoekenden in Limburg, Noord-Brabant en Zeeland zou in België of Duitsland werk moeten krijgen. Kosten: bijna 10 miljoen euro. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid trekt 4,9 miljoen uit voor het project. FNV, UWV, VBNO-NCW, MKB Nederland en de betrokken provincies dragen gezamenlijk eenzelfde bedrag bij.

De percentages

Het is volgens Arjen Edzes moeilijk om de werkloosheid in de Duitse grensstreek te vergelijken met die in Noord-Nederland. Dat komt doordat de Duitsers dat begrip anders definiëren dan in ons land gebeurt. De meest recente cijfers op grond waarvan een voorzichtige vergelijking kan worden gemaakt, dateren van 2014. Die luiden: Groningen 8,6 procent, Drenthe 7,3 procent, Friesland 7,9 procent, gezamenlijk Noord-Nederland 8 procent. In dat jaar bedroeg de werkloosheid in de Duitse deelstaat Niedersachsen 4,6 procent en in de daarbinnen gelegen regio Weeser-Eems 4,1 procent.

Woonmigranten en grenspendelaars

(tussen Nederland, Duitsland en België naar nationaliteit in 2012)

	Woonmigranten	Grenspendelaars	Verhoudingen
Nederlanders	89.300	9.900	8 : 1
Belgen	14.200	14.800	1 : 1
Duitsers	30.800	19.700	1,6 : 1

© DvhN, LC 300116 | RH | Bron: Weterings et al 2015

zijn de werkzoekenden vooral laagopgeleiden, zegt Edzes. „Die komen overal moeilijk aan het werk.”

De bereidheid van de werkzoekende langer naar het werk te reizen, biedt niet altijd alleen soelaas bij het aanvaarden van een Duitse baan, meent hij. „Stel dat je in Winschoten woont en het geen probleem vindt dagelijks drie kwartier heen en terug te reizen, dan kun je bij wijze van spreken ook in Groningen gaan werken. Dan komen ook in Nederland veel meer banen binnen je bereik.”

De onderzoeker vindt dat de nadelen van werken over de grens worden onderschat. Loon, fiscaal stelsel, sociale zekerheid, ouderdomsvoorzieningen, zorg en kinderopvang – het is allemaal anders en vaak minder goed geregeld dan in Nederland. „De initiatieven voor grenspendel komen vaak vanuit de regio's, maar die kunnen daar niets aan doen. Die

zaken worden op nationaal niveau geregeld. Een punt is ook de erkenning van Nederlandse diploma's. Soms gaat dat gemakkelijk, maar het geeft ook vaak problemen.”

Een obstakel is ook wat de onder-

zoekers noemen: de familiariteit. Hoe dichtbij inwoners van verschillende landen soms ook bij elkaar wonen, omgangsvormen, normen en waarden kunnen tussen hen in staan. Edzes: „Ook de taal kan een rol spelen. Het is de vraag of een Nederlandse werknemer binding en loyaliteit jegens een Duitse werkgever kan ontwikkelen.”

Opvallend is dat voor Nederlanders werk wordt gezocht in Duitsland, terwijl veel meer Duitsers naar Nederland komen om te werken dan andersom. Edzes: „Het is heel moeilijk te zeggen hoe dat komt. Vermoedelijk spelen de arbeidsvoorwaarden een rol. Die zijn in Nederland beter.”

De cijfers

De meest recente gegevens over grenspendel dateren uit 2012. Daaruit blijkt dat 8500 inwoners van Nederland in Duitsland werken. Daarvan heeft 40 procent de Duitse nationaliteit. Vanuit Duitsland komen dagelijks 36.000 pendelaars naar Nederland. Daarvan heeft 45 procent de Nederlandse nationaliteit.

Vanuit België komen dagelijks 37.000 mensen in Nederland werken. De stroom in de andere richting bedraagt 8100. Voor beide groepen geldt dat 40 procent de nationaliteit heeft van het land waar ze werken.

Voor veel pendelaars geldt dus dat ze zijn geëmigreerd naar een plaats vlakbij hun vaderland. Ze hebben vaak gekozen voor wonen over de grens omdat de huizen daar relatief goedkoop en comfortabel zijn.

Voor 24.700 Nederlanders geldt dat zij in Duitsland wonen en werken. Van de Duitsers hebben er 27.400 zowel hun woon- en werkplek in Nederland. België telt ruim 26.000 Nederlanders die er wonen en werken. Van de Belgen hebben er bijna 11.000 voor gekozen in ons land te wonen en werken.